

Marcus 9, 30 – 37

“De laatsten zullen de eersten zijn”

In het Evangelie van volgende zondag is Jezus met Zijn leerlingen op weg naar Kafarnaüm. Onderweg vertelt Hij hoe Hij zal worden gearresteerd en ter dood gebracht, maar na drie dagen weer zal opstaan. Het Evangelie voegt eraan toe dat de leerlingen niet begrijpen wat Jezus tegen hen zegt, maar dat zij geen verdere vragen durven stellen.

Toch blijkt, bij aankomst in Kafarnaüm, dat de leerlingen onderweg nog heel wat onder elkaar gediscussieerd hebben. Als Jezus vraagt waarover dat allemaal ging, blijkt dat het niet over Zijn woorden ging, maar dat zij gekibbeld hadden wie de beste en belangrijkste onder hen was. Tijd voor de volgende les dan maar weer. Jezus zet zich neer, verzamelt de twaalf om zich, en vertelt hen: “Als iemand de eerste wil zijn, moet hij de laatste van allen zijn, en de dienaar van allen.” Hij zet een kind in het midden van de cirkel, en voegt eraan toe: “Wie een kind als dit opneemt in Mijn naam, neemt Mij op. En wie Mij opneemt, neemt Hem op die Mij gezonden heeft.”

“Meester” en “dienaar”

Vaak wordt Jezus door Zijn volgelingen “meester” genoemd. In vele talen, ook in het Nederlands, kent dit woord drie mogelijke betekenissen.

– De eerste betekenis duidt op een geleerde, op iemand die zeer veel kennis bezit. Vaak betreft deze kennis een bepaald vakgebied, waarin deze meester dan ook uitblinkt. Wie vroeger “een meester in zijn vak” werd genoemd, heet tegenwoordig een specialist of een expert. De gedachte hierachter is echter nog steeds dezelfde: een erkenning van verdienste.

– De tweede betekenis vloeit hieruit voort, en vinden we terug in het woord “leermeester”. Het gaat dan om iemand die zijn of haar uitgebreide kennis doorgeeft aan leerlingen. Hoewel tegenwoordig wat in onbruik, werd de leerkracht vroeger doorgaans “de meester” genoemd. Voor mensen die niet alleen veel kennis bezitten, maar ook bereid zijn om deze kennis met anderen te delen, bestond en bestaat veel respect. Kijk maar eens hoe gretig de media experts uitnodigen om eender welk onderwerp het nodige gewicht te geven. Naar experts wordt immers geluisterd, want als die iets zeggen, dan moet het wel waar zijn.

– De derde betekenis is van een sinistere aard. Waar experts en leermeesters omwille van hun intellectuele verdienste aanzien genieten en autoriteit bezitten, wordt het woord “meester” ook gebruikt voor mensen in een machtspositie over andere mensen. Deze persoon is dan “heer en meester” over zijn dienaren, en zij moeten de bevelen van hun meester uitvoeren. Het respect dat zij hun meester betuigen, is niet ingegeven door ontzag maar door angst. Zij erkennen niet de capaciteiten die hun meester bezit, maar enkel het feit dat zij gestraft zullen worden als zij niet aan diens wensen voldoen. De titel “meester” is zo niet verdiend, maar afgedwongen.

Macht, verantwoordelijkheid, dienstbaarheid

Personen in een machtspositie worden in onze maatschappij met een zeer kritisch oog bekeken. Politici worden om de haverklap beschuldigd van corruptie en gesjoemel. Politieagenten wordt verweten dat zij mensen lastig vallen en onnodig geweld gebruiken. En schooldirecties krijgen meer dan eens boze ouders over de vloer met klachten over leerkrachten die onredelijke eisen aan de kinderen stellen. Dit wantrouwen t.o.v. personen in een autoriteitspositie is begrijpelijk. Macht is immers een verleidelijk iets, en men kan snel geneigd zijn om veel macht en invloed te verzamelen voor het eigen gewin, ten koste van anderen. Toch is dit een evolutie die mij zorgen baart. En om dit te verduidelijken, pluk ik een citaat uit, *of all places*, “Spider-Man”. Deze jonge stripheld heeft een oom die hem op het hart drukt: “*With great power comes great*

responsibility.” Dit is natuurlijk waar, maar deze stelling kun je evengoed omdraaien. Om een taak met een grote verantwoordelijkheid te kunnen vervullen, heb je ook een zekere autoriteit en bevoegdheden nodig.

Neem een stamhoofd in de tijd van weleer. Hij had de leiding over het dorp en verdeelde de taken, en de stamleden deden het werk dat hen was opgedragen. Maar het stamhoofd deed dit niet voor zichzelf. Het was zijn verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat iedereen in het dorp voldoende te eten had, een woonplaats had, veilig beschermd was tegen buitenstaanders, en dat niemand ziek werd. Hij wist welke taken uitgevoerd moesten worden, en wie het best geschikt was voor welke taken. Als hij een goed overzicht bewaarde, konden de stamleden erop vertrouwen dat het met hen allemaal goed zou aflopen. Voor een stamhoofd die deze job ernstig nam, was dit geen luxe-ventje, maar een constante kommer om het welzijn van zijn mensen. Met andere woorden, uiteindelijk was dit toch een niet zo benijdenswaardige positie.

Ook in onze maatschappij hebben wij veel mensen die een groot engagement op zich nemen. De politieagent bewaart de openbare orde, bewaakt de veiligheid, en beschermt de onschuldige burger van criminele elementen. Als een politieagent een bevel geeft, is dit om het bestwil van de burger (bv. om een onveilige situatie in het verkeer te voorkomen), wat mij een goede reden lijkt om er gehoor aan te geven. En als wij willen dat leerkrachten hun job goed doen, is het van belang dat er orde in de klas heerst en dat de leerlingen de opgelegde oefeningen maken. Als kinderen en ouders deze voorwaarde niet respecteren, aan wie is het dan te verwijten wanneer achteraf blijkt dat de kinderen niet hebben geleerd wat de leerkracht hen aan kennis en vaardigheden trachtte bij te brengen?

Hieruit mag blijken dat mensen bij wie wij vaak vooral (of enkel) een machtspositie ontwaren, deze positie enkel verkrijgen omdat zij een dienende rol op zich nemen. De leermeester ontleent zijn autoriteit aan het feit dat hij niet enkel een diepe kennis bezit, maar deze ook deelt met zijn leerlingen. Door het geven van lessen stelt hij zichzelf in dienst van zijn leerlingen, en tracht hen minstens even groot te maken als zichzelf. Een groot stamhoofd hield zijn dorpsgenoten niet klein, maar zorgde er net voor dat iedereen in het dorp welvarend was. En wie bij de overheid werkt, krijgt in het Engels de naam “*civil servant*” – ofwel: dienaar van de bevolking.

Jezus draait de rollen om

In Mattheüs 23, 1 – 12, geeft Jezus de Farizeeën en Schriftgeleerden er nog eens goed van langs, en besluit: “De belangrijkste onder jullie zal jullie dienaar zijn. Wie zichzelf verheft, zal worden vernederd. Maar wie zichzelf verlaagt, zal worden opgeheven.” Dit laatste illustreert Hij in Lucas 14, 7 – 11, nog eens met de gelijkenis van gasten aan een bruiloftsmaal die voor zichzelf een plaats uitkiezen. En in Johannes 13 geeft Jezus zelf het goede voorbeeld, en wast de voeten van Zijn leerlingen.

Ook in deze Evangelie-lezing vraagt Jezus aan ons om de rollen om te draaien. Hij vraagt dat wij onszelf minder belangrijk maken, en de ander belangrijker maken dan onszelf. Jezus schopt daarmee tegen de schenen van ons aller menselijk ego. Iets waar de leerlingen zelf ook danig last van hadden, zo blijkt uit hun discussie op weg naar Kafarnaüm. De link met onze hedendaagse “celebrity-cultuur” is hierbij niet ver weg. Er is niets mis mee om de verdiensten van de Rode Duivels in de bloemetjes te zetten – maar als jongeren niet meer willen studeren, maar enkel nog willen trainen om voetballer te worden zodat ook zij rijk kunnen worden en in alle boekskes staan, moeten we ons wel zorgen beginnen maken.

Als Jezus op de hoogte is van dit ego-probleem, geeft Hij Zijn leerlingen geen fikse uitbrander. Zijn houding is niet die van een strenge heerser tegenover zijn dienaren, maar die van een geduldig lesgever. De les die Hij zal geven, blijkt al uit de manier waarop zij gegeven wordt.

De les die Jezus aan Zijn leerlingen meegeeft, is dat het net belangrijk is om jezelf niet als de belangrijkste te zien, maar om zich nederig en dienstbaar op te stellen ten opzichte van de ander. Jezelf ten dienste stellen van de ander, betekent dat je de ander vooruit helpt. Hiermee creëer je een meerwaarde, want de ander is dankzij jouw hulp beter geworden dan zij voordien waren. Dit gaat evenwel niet ten koste van jezelf. Door een dienende rol op te nemen en de ander groter te maken, maak je jezelf niet minderwaardig.

Aandacht voor de kleinsten

Om Zijn punt helemaal duidelijk te maken, geeft Jezus een centrale rol in het verhaal aan een kind. In die tijd werd een kind gezien als (nog) geen productief lid van de gemeenschap, en was daardoor (nog) niet echt van waarde in de ogen van die gemeenschap. Jezus ziet mensen echter niet enkel als de rol die zij te spelen hebben in de maatschappij, maar ziet in de eerste plaats hun waarde als mens. Deze waarde hebben zij net omdat zij mens zijn, net als iedereen – ook wie jong, oud, ziek, zwak of “onrein” is. Iedereen is een kind van God, en dus waardevol. Wie wij van dienst moeten zijn, zijn niet zozeer de mensen die via hun maatschappelijke positie of hun bezit reeds het nodige respect kunnen afdwingen, maar integendeel zij die omwille van hun zwakke positie de hulp van anderen het meest nodig hebben. Een les die in onze kapitalistische maatschappij van vandaag nog steeds relevant blijft.

Monseigneur Jacques Gaillot verwoordde het ooit treffend: “Als de Kerk niet dient, dient zij tot niets.” Sint-Franciscus vroeg reeds aandacht voor de noden van de geringsten, en ook vandaag vraagt Paus Franciscus (niet toevallig naar het beeld van deze heilige) wereldwijd om aandacht voor de armen en de minsten. Het is en blijft een oproep aan alle gelovigen om zichzelf niet te willen verheerlijken, maar om zich net dienstbaar van de ander op te stellen.

Dit hoeft ook helemaal geen opgave te zijn, integendeel. Wanneer de ander dienen geen opgave is, dan is dat juist liefde. Dan vervult het ons zelfs met vreugde als we de ander kunnen helpen. We zien dit het duidelijkst in de relatie tussen ouders en kinderen, waarbij de kinderen moeten luisteren naar wat hun ouders zeggen, maar enkel omdat die het beste met hun kinderen voor hebben. Ondertussen is alles wat de ouders met liefde doen, in het belang van het welzijn van de kinderen. Wat ouders immers het liefst hebben, is dat hun kinderen het later minstens even goed, en liefst zelfs nog beter doen dan zijzelf. De ouders voelen zich niet vernederd door wat hun kinderen bereiken in het leven, maar blinken juist van trots. De liefde voor hun kinderen zorgt ervoor dat zij niet zelf de grootste willen zijn.

Conclusie

Laten ook wij vanuit ons geloof deze boodschap overnemen. Laat ons oog hebben voor de meest behoeftigen en de kleinsten onder ons, die onze hulp het meest nodig hebben om zich te verbeteren. Laat ons het, vanuit de geest van Gods liefde, niet als een opgave beschouwen om onszelf dienstbaar op te stellen en anderen te verheffen. Laat ons voor ogen houden dat het niet egoïsme is, maar net deze dienstbare houding die ervoor zorgt dat wij niet alleen elkaar groter maken, maar dat dit is wat ook onszelf tot een groot mens maakt.

(Robert Michel)